

פרשת בהעלתך נרות של שבת ונרות של ציון

פרשתנו פותחת במצוות הדלקת הנרות של המנורה:

”דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלֶתְךָ אֶת הַנֵּרוֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאֲדָרוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת”

(במדבר ח', ב)

במשך הדורות, מנורת המקדש הפכה לסמל מפורסם של עם ישראל. כך, למשל, נבואת זכריה, שראה בחזונו את המנורה עם שני עצי זית, הפכה לסמל מדינת ישראל. בנבואה זו באה לידי ביטוי המשמעות של המנורה; היא מביאה אור לעולם מבחינה רוחנית:

”...לֹא בְּחֵיל וְלֹא בְּכַח בִּי אִם בְּרוּחֵי אֱמוּנָה” (זכריה ד', ו)

בדברי חז”ל ישנם מדרשים רבים הקשורים למנורה. נתייחס למדרש ידוע:

”אם שמרתם נרות של שבת - אני מראה לכם נרות של ציון, שנאמר 'והיה בעת ההיא אהפש

את ירושלם בנרות...' (צפניה א', יב).” (ילקוט שמעוני במדבר רמז תשיט)

במדרש זה המנורה מסמלת את הקשר המיוחד בין שמירת שבת ובין ירושלים.

קשר זה בא לידי ביטוי למשל בפיוט ”לכה דודי”. רק שני הבתים הראשונים והבית האחרון בשיר עוסקים בשבת, בעוד ששת הבתים שבמרכז השיר מתייחסים לשלבים השונים של הגאולה, כשעם ישראל חוזר מהגלות לארצו, ורואה בבניין ירושלים ובקיבוץ הגלויות. השבת היא המסגרת של הפיוט, אך שיבת עם ישראל לארצו מקבלת מקום נכבד ומרכזי בתוך השיר.

דוגמא נוספת לקשר בין השבת וירושלים נמצאת בסוף הברכה האחרונה לאחר קריאת שמע של ערבית.

בשעה שבימות החול חותמים:

”בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵר עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד.”

בשבת אומרים נוסח אחר:

”בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַפּוֹרֵשׁ קֶבֶת שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַיִם.”

מה הניע את מסדרי הסידור לשנות בשבת מהנוסח המקובל בימות חול?
עיון במקורות הנוסחים מגלה תובנות מעניינות:

הנוסח "שומר עמו ישראל" של ימות חול מבוסס על הפסוקים בתהילים קכ"א:

"שיר למנוחות אשה עיני אל ההרים מאין בא עזרי: עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ: אל יתן
למוט רגלך אל ינום שמרך: הגה לא ינום ולא יישן שומר ישראל: ה' שמרך ה' צלך על יד ימינך:
יומם השמש לא יכבה וירח בלילה: ה' שמרך מפל רע ישמר את נפשך: ה' ישמר צאתך ובואך
מעתה ועד עולם"

בימות החול אנו פונים בזמן השכיבה ל"שומר ישראל" להגן עלינו, ולשמור "צאתנו ובואנו
לחיים ולשלום מעתה ועד עולם".

בשבת אנו לא מתפללים לאותה שמירה מיוחדת. כבר הרוקח בפירושו לסידור מסביר
"שהשבת אין צריך שמירה, שהקדוש ברוך הוא שומר ישראל על ידי השבת". כשעם ישראל
שומר את השבת, כפי שאנו אומרים מיד בסמוך:¹

"ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם ברית עולם" (שמות ל"א, טז)

אין צורך לבקש בשבת על שמירת ה' לעמו ישראל. כך גם ניסח רבי אברהם אבן עזרא
את הקשר הזה בצורה פיוטית קולעת בשירו: "כי אשמרה שבת א-ל לשמנני".
הנוסח המיוחד לשבת לקוח מהתלמוד הירושלמי, בו הוא מופיע כחתימה של ברכת
השכיבה גם בימות חול:

"בקרית שמוע [חותמים] 'פורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים'..." (ירושלמי
ברכות פ"ד ה"ה)

יושבי ארץ ישראל אינם מרגישים את פחד הגלות, ולכן הבקשה "שומר עמו ישראל"
לא קיימת שם גם בימות החול. בכך משתקף, אם כן, הבדל בסיסי בין יושבי התפוצות
שצריכים שמירה מיוחדת בגלות, ליהודי ארץ ישראל היושבים על אדמתם לבטח
ומרגישים את סוכת שלומו של ה' על עמו ישראל ועל ירושלים.

1. וכך כתב להלכה בערוך השולחן, אורח חיים רס"ז, ז: "בברכת השכיבה אין להתום שומר עמו ישראל לעד, דשבת
עצמה הוי שמירה. ולכן אומרים פסוקי 'ושמרו', משום דבשאהנו שומרים השבת אז השבת שומרת אותנו. והוא ג"כ
מועין גאולה, דאלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין".

בברכת השכיבנו ביקשו מסדרי הסידור לשלב בין הנוסח הרגיל, שבו מבקשים שמירה והצלה על רקע של פחד ומצוקה ממושכים בגלות, ובין נוסח הירושלמי, המשדר תחושה של קרבת ה' ופריסת שלום מיוחדת על עמו ישראל בארץ ישראל ובעיר הקודש ירושלים. בימי החול, בהם מרגישים את הצרות, נשאר הנוסח הרגיל; ובשבת, שבה בדרך כלל טרדות ימי החול אינן מורגשות, נקבע נוסח הירושלמי.

שינוי זה מתאים להפליא לקשר המפורש במדרש: "אם שמרתם נרות של שבת - אני נראה לכם נרות של ציון". שמירת השבת היא שתשמור עלינו ותקרב אותנו גם מבחינה רוחנית לציון!